

ANNA PABICH
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu

STAN ZATRUDNIENIA W JEDNOSTKACH DORADZTWA ROLNICZEGO W 2005 ROKU

Ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego z dnia 22 października 2004 roku i rozporządzenia wykonawcze uporządkowały dotychczasowe struktury organizacyjne doradztwa, zlikwidowały spory kompetencyjne między jednostkami i dążyć do rozwiązania się zadań jednostek doradztwa rolniczego.

W myśl nowej Ustawy powołano następujące jednostki doradztwa:

- Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z Oddziałami w Krakowie, Poznaniu i Radomiu;
- 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego podległych właściwemu wojewodzie.

Zgodnie z Ustawą jednostki doradztwa rolniczego są państwowymi jednostkami organizacyjnymi posiadającymi osobowość prawną, prowadzącymi doradztwo rolnicze obejmujące działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego. Działania te mają na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz wzrost konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i ludności obszarów wiejskich.

Pół roku po wejściu w życie Ustawy, przeprowadzono analizę, której przedmiotem była organizacja i stan zatrudnienia w jednostkach doradczych, głównie w WODR. Podstawą analizy były odpowiedzi ankietowe otrzymane ze wszystkich (16) wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (WODR) oraz Centrum Doradztwa Rolniczego.

W jednostkach doradztwa rolniczego w połowie 2005 roku zatrudnionych było ponad 5600 osób. Zdecydowaną większość stanowią zatrudnieni w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego (tabela 1).

Tabela 1

**Zatrudnienie w jednostkach doradztwa rolniczego
stan na 30 czerwca 2005 roku**

Jednostka doradcza	Liczba osób zatrudnionych ogółem
Centrum Doradztwa Rolniczego	193
Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego	5426
Ogółem	5619

Od 1992 roku liczba osób zatrudnionych w ośrodkach doradztwa rolniczego podlega nieznacznym wahaniom i kształtuje się na poziomie ok. 5,5 tys. osób ogółem, w tym ok. 4,5 tys. osób to kadra kierownicza i doradcza, pozostali pracownicy to personel administracyjno-gospodarczy.

Ze względu na nieco odmienną strukturę organizacyjną i zadania realizowane przez Centrum Doradztwa Rolniczego, dalsza część analizy dotyczyć będzie tylko wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego.

Podział administracyjny kraju na województwa różnej wielkości i o różnym poziomie rozwoju rolnictwa, rozdrobieniu gospodarstw, ma odzwierciedlenie w strukturze organizacyjnej i funkcjonowaniu ośrodków doradztwa rolniczego. Liczba zatrudnionych ogółem w poszczególnych ośrodkach jest dość zróżnicowana i wynosi od 138 do 692 osób. Najwięcej jednostek ośrodków doradztwa mieści się w przedziale 201 do 400 zatrudnionych (tabela 2).

Tabela 2

**Zatrudnienie ogółem w ośrodkach doradztwa rolniczego
według przedziałów liczbowych**

Zatrudnionych ogółem w przedziale	Liczba jednostek	Siedziba WODR
do 200 osób	2	Kalsk, Łosiów
201 do 400 osób	10	Minikowo, Bratoszewice, Karniowice, Boguchwała, Szepietowo, Częstochowa, Gdańsk, Modliszewice, Olsztyn, Barzkowice
powyżej 401 osób	4	Końskowola, Warszawa, Poznań, Wrocław

Ze szczegółowych wyliczeń wynika, że duże ośrodki zatrudniające powyżej 400 osób, skupiają prawie 40% ogółem zatrudnionych w tych jednostkach.

Oddziały i zespoły doradcze stanowią najczęściej terenową strukturę organizacyjną ośrodków doradztwa rolniczego (tabela 3).

Tabela 3

**Struktury organizacyjne wojewódzkich ośrodków
doradztwa rolniczego w 2005 r.**

Województwo – siedziba WODR	Liczba	
	Oddziałów	Zespołów doradczych
1. dolnośląskie – Wrocław	4	26
2. kujawsko-pomorskie – Minikowo	2	19
3. lubelskie – Końskowola	3	22
4. lubuskie – Kalsk	1	11
5. łódzkie – Bratoszewice	2	18
6. małopolskie – Karniowice	brak	19
7. mazowieckie – Warszawa	6	37
8. opolskie – Łosiów	brak	11
9. podkarpackie – Boguchwała	brak	21
10. podlaskie – Szepietowo	brak	14
11. pomorskie – Gdańsk	2	16
12. śląskie – Częstochowa	2	17
13. świętokrzyskie – Modliszewice	1	13
14. warmińsko-mazurskie – Olsztyn	1	19
15. wielkopolskie – Poznań	5	32
16. zachodnio-pomorskie - Barzkowice	1	18

W większości województw utrzymano trójstopniową strukturę organizacyjną centrala – oddział – zespół doradczy. Dwustopniowa organizacja wewnętrzna: centrala – zespół doradczy występuje w 4 województwach.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie nazw i siedzib WODR określiło również ramowy statut ośrodka. Zakłada on utworzenie między innymi 7 działów merytorycznych i zespołu doradców. Są to:

- Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa,
- Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Dział Ekonomiki i Przedsiębiorczości,
- Dział Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki,
- Dział Ekologii i Ochrony Środowiska,
- Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń,
- Dział Wydawnictw i Informacji,
- Zespoły doradców.

Szczegółowa struktura organizacyjna ośrodka ustalana jest przez dyrektora i zatwierdzana przez wojewodę. W praktyce w 8 ośrodkach funkcjonuje struktura

według działów zaproponowanych w rozporządzeniu. W pozostałych, występują pewne odstępstwa dotyczące zmiany nazwy, na przykład zamiast

- Działu Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa jest Dział Technologii Produkcji Rolniczej,
- Działu Ekonomiki i Przedsiębiorczości - Dział Agrobiznesu,
- Działu Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń - Dział Edukacji i Informatyki.

Niektóre komórki organizacyjne zostały połączone np.:

- Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa z Działem Ekologii i ochrony Środowiska,
- Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich z Działem Gospodarstwa Wiejskiego,
- Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty, Szkoleń z Działem Wydawnictw i Informatyki.

W dwóch ośrodkach doradztwa rolniczego nie utworzono Działów Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki.

Duże zróżnicowanie pod względem organizacji występuje w grupie – zespół doradców, określane często jako rejonowy lub terenowy zespół doradców, który działa najczęściej w granicach powiatu. Siedem ośrodków doradztwa rolniczego funkcjonuje w strukturze działów, według rozporządzenia, lub z jego modyfikacjami, od centrali przez oddziały (jeżeli istnieją) do zespołów doradców w terenie. Pozostałe nie wykazują terenowego przyporządkowania doradców do działów występujących w centrali ośrodka. Informacje w tym zakresie mogą być nieścisłe. Wynikać to może, z pewnych trudności w wypełnienia ankiety i uogólnień uzyskanych informacji lub faktycznej niezależności merytorycznej zespołów doradców.

Spośród 5426 osób zatrudnionych w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego największą grupę stanowią specjaliści i doradcy (tabela 4).

Tabela 4

Zatrudnienie w ośrodkach doradztwa rolniczego według stanowisk (działów) i wykształcenia w 2005 r.

Stanowisko/funkcja	Wykształcenie		Ogółem
	średnie	wyższe	
kadra kierownicza	25	576	601
specjaliści i doradcy	1045	2864	3909
pozostali	724*	192	916
Ogółem	1794	3632	5426

*liczba osób z wykształceniem średnim i niższym niż średnim.

Kadrę kierowniczą w niniejszym zestawieniu stanowią: dyrektorzy i ich zastępcy, główni księgowi i kierownicy komórek organizacyjnych. Dwie grupy sta-

nowisk, kadra kierownicza łącznie ze specjalistami i doradcami, grupy o zasadniczym znaczeniu w realizacji zadań statutowych i funkcjonowaniu ośrodków doradztwa rolniczego, liczą ponad 4,5 tysiąca osób. 76% spośród nich posiada wykształcenie wyższe - średnia dla wszystkich ośrodków. W dwóch ośrodkach 90% kadry kierowniczej i doradczej posiada wyższe wykształcenie. Pozostali pracownicy, to osoby zatrudnione w działach tzw. administracyjno-gospodarczych, księgowości, kadrach i stanowiskach ds. obsługi prawnej, BHP, zarządzania jakością. Ze względu na pełnione funkcje w ośrodkach, ta grupa zatrudnionych osób nie była poddawana szczegółowej analizie.

Specjaliści i doradcy w centrali WODR zorganizowani są w działach lub zespołach. Liczba osób w dziale jest dość zróżnicowana (tabela 5).

Tabela 5

Struktura zatrudnienia i wykształcenie specjalistów i doradców w działach (zespołach) w 2005 r.

Komórka organizacyjna	Liczba osób w dziale	Wykształcenia	
		średnie	wyższe
Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa	1128	267	861
Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich	257	32	225
Dział Ekonomiki i Przedsiębiorczości	323	41	282
Dział Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki	183	72	111
Dział Ekologii i Ochrony Środowiska	148	6	142
Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń	200	62	138
Dział Wydawnictw i Informacji	148	67	81
Zespoły Doradców	1522	498	1024
Ogółem liczba osób	3909	1045	2864
Procent	100	27	73

Największą komórką organizacyjną w ośrodkach doradztwa rolniczego, nie biorąc pod uwagę zespołów doradców, jest Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa. Wynika to z przyporządkowania do tego Działu części specjalistów i doradców pracujących w terenie, jak również pracowników istniejących w niektórych ośrodkach laboratoriów do badania prób gleb. Nieco wyższy (ponad 30%) odsetek osób z wykształceniem średnim i niższym niż średnie wynika z liczniejszego udziału w tej grupie pracowników obsługi upraw doświadczalnych, traktorzystów, robotników polowych i innych.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku Działów Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń oraz Wydawnictw i Informacji, zatrudniających z niższym wykształceniem pracowników obsługi ośrodków szkoleniowych i poligrafów.

Generalnie, w porównaniu z rokiem 2003, w grupie specjalistów i doradców nastąpił nieznaczny wzrost poziomu wykształcenia (z 70% do 73% osób z wykształceniem wyższym) [Pabich 2003].

Zgodnie z wcześniejszą klasyfikacją zawodu doradcy rolniczego (nr klasyfikacji 222101 - załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2005 roku) w tabeli stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych pracowników jednostek doradztwa rolniczego wprowadzono stopnie specjalizacji doradcy rolniczego – specjaliści I i II stopnia. Jak dotąd nie wydano jednak szczegółowych rozporządzeń umożliwiających wprowadzenie klasyfikacji. W jednostkach doradztwa rolniczego funkcjonują nadal stanowiska głównego, starszego specjalisty itd. bez stanowisk doradcy specjalisty I stopnia i doradcy specjalisty II stopnia.

W ośrodkach doradztwa rolniczego najwięcej osób (35%) zatrudnionych jest na stanowisku specjalisty (tabela 6).

Tabela 6

Struktura zatrudnienia specjalistów i doradców według stanowisk pracy

Stanowisko	Zatrudnienie	
	liczba osób	%
główny specjalista	773	21
starszy specjalista	992	25
specjalista	1385	35
młodszy specjalista, asystent doradcy	256	7
technik doradca	390	10
starszy referent, referent	50	1
poligraf, laborant	51	1
robotnik polowy	12*	poniżej 1
Ogółem	3909	100

* pracownicy wykazani w Dziale Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa.

Pierwsze trzy grupy stanowisk specjalistów, z minimalnym stażem pracy na stanowisku od 2 do 3 lat, stanowią ponad 80 % zatrudnionych w grupie specjalistów i doradców. Pracownicy o krótkim stażu pracy to zdecydowana mniejszość. Z tej grupy stanowisk w przyszłości, po spełnieniu wymaganych kwalifikacji mogą rekrutować się doradcy specjaliści.

Zróznicowanie stanowisk pracy w ośrodkach, od głównego specjalisty do technika doradcy, ma miejsce w poszczególnych działach merytorycznych (tabela 7).

Prawie we wszystkich działach zasadniczy trzon zatrudnionych stanowią specjaliści. Wyjątkiem jest Dział Ekonomiki i Przedsiębiorczości, w którym najwięcej osób zatrudnionych jest na stanowisku głównego specjalisty lub starszego spe-

cialisty. Potwierdzeniem tych relacji są dane zamieszczone w tabeli 5, z których wynika, że ponad 87% osób tego działu posiada wyższe wykształcenie.

Należy zwrócić uwagę na nowy Dział Ekologii i Ochrony Środowiska, w którym dużą grupę zatrudnionych stanowią młodszy specjaliści. W działach Metodyki, Doradztwa Oświaty i Szkoleń oraz Wydawnictw i Informacji znaczny udział mają stanowiska techniczne: referentów i poligrafów, co wynika z charakteru działalności tych działów. W Zespołach Doradców, największych grupach pracowników terenowych, najwięcej osób zatrudnionych jest na stanowisku technik doradca.

Tabela 7

Struktura zatrudnienia specjalistów i doradców według stanowisk pracy i działów w %, w 2005 r.

Działy	Stanowiska						
	główny specjalista	starszy specjalista	specjalista	młodszy specjalista	technik doradca	st. referent referent	poligraf laborant
Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa	21	26	46	4	1	1	1
Rozwoju Obszarów Wiejskich	27	19	33	14	7	-	-
Ekonomiki i Przedsiębiorczości	34	30	24	6	5	1	-
Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki	14	30	34	10	12	-	-
Ekologii i Ochrony Środowiska	21	20	27	27	3	2	-
Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń	26	13	36	8	1	8	8
Wydawnictw i Informacji	20	17	25	4	7	11	16
Zespoły Doradców	14	28	33	5	20	-	-

Reorganizacja w strukturach jednostek doradztwa rolniczego w zasadniczy sposób nie wpłynęła na liczbę zatrudnionych w doradztwie, pozostaje ona nadal na poziomie 5,5 tysiąca osób [Pabich 1998, 2001, 2003]. Wzrasta natomiast poziom wykształcenia specjalistów i doradców. Rozporządzenia wprowadzające specjalizację zawodową w doradztwie, z pewnością ten poziom jeszcze podniosą i zmienią strukturę zatrudnienia.

LITERATURA

1. Pabich A. (1998): Zatrudnienie w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 3/98.
2. Pabich A. (2001): Stan zatrudnienia w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 4/01.
3. Pabich A., Odrobińska B. (2003): Stan zatrudnienia w doradztwie rolniczym w 2003 roku. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 3/03.